

"שולחן עגול" בנושאי גאואסטרטגיה בים סין הדרומי ומזרח אסיה

בני בן ארי

קתדרת חייקין לגאואסטרטגיה והמרכז למחקרי מדיניות ואסטרטגיה ימית ארחו את Ambassador At-Large Bilahari Kausikan, מנכ"ל משרד החוץ הסינגפורי לשעבר. במפגש השתתפו מעל עשרים מוזמנים בהם מרצים בכירים מאוניברסיטת חיפה, קצינים בכירים בדימוס מחיל הים, מספר סטודנטים ומוזמנים אחרים.

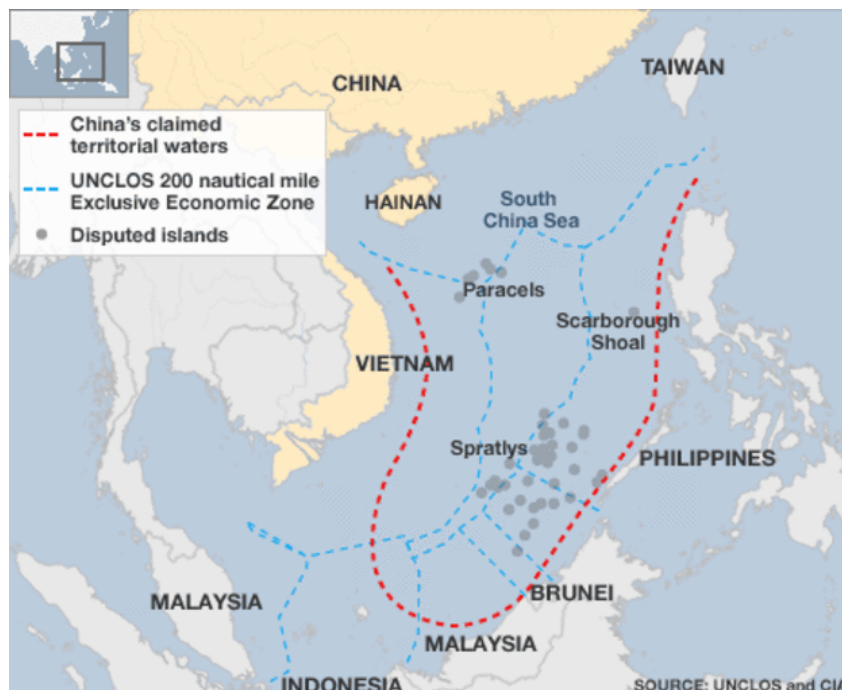
האורח נתן סקירה פוליטית ומדינית בנושא הסיכסוך על הריבונות בים סין הדרומי בין סין ומדינות האזור, סקר את המצב הפוליטי הכללי בסין ובמזרח אסיה ואת במצב בחצי האי הקוריאני. בהמשך להרצאתו של האורח התקיים סבב שאלות, הערות מצד המשתתפים ודיון בנושאים.

איור 1 – השגריר בילאהארי

להלן מספר הערות ותובנות שעלו במפגש (הניסוחים שלי ולא בסדר חשיבות):

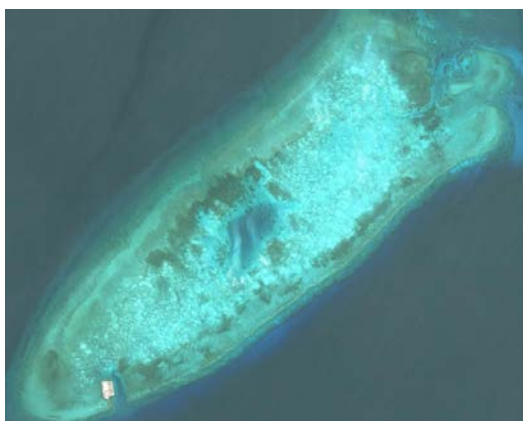
1. באופן כללי ארה"ב וסין נאבקות על השליטה וההשפעה בדרום מזרח ומזרח אסיה. בשלב זה ארה"ב עדיין מובילה כמעצמה עולמית.
2. דרישות סין לריבונות על מרבית שטחו של ים סין הדרומי התפתחו בתהליך שנמשך מזה מספר שנים. התוצאה היא "החלת החוק הסיני" על שטח הים, כולל הקמת עיר מחוז לשליטה וניהול האזור. הסינים משתמשים במשמר החופים, כוח משטרת ים ולא צבאי, לפעילותם באזור. בפועל אלו ספינות חיל הים במסווה...

איור 2 – אזורי תביעות והסכסוך

3. לא ברור לכל הגורמים המעורבים בסכסוך בים סין הדרומי, כולל למעצמות, היכן וכיצד, ובאילו תנאים הנושא יוסדר. אבל נראה שמדינות האזור הגובלות ובעלות עניין (חוקי בהתאם לאמנת הים - UNCLOS) בשטחי ים סין הדרומי אינן רלוונטיות להחלטות ולתוצאות...

4. למרות פסיקת בין הדין הבין לאומי בהאג מיולי 2016, הנושא הוא פוליטי מדיני ולא משפטי. מה עוד שסין סרבה להשתתף בברור הסכסוך ודחתה מכל וכל את הפסיקה הקובעת שאין לה כל זכויות היסטוריות לריבונות בים סין הדרומי, האיים והשרטונות.

איור 3 – Fiery Cross Reef in May 2014 and September 2015

5. בתביעתם המשפטית לא חשבו הפיליפינים על השלב הבא ולכן הנושא בדרך ללא מוצא. גם פעילויות סין מול מדינות האזור - בידודן במשא ומתן והתעסקות עם מדינה מדינה - בהצעת סיוע כלכלי וצבא (!) עזרו רבות "להרדמת" הנושא.

6. למעשה אין כל יכולת למדינות האזור בכלל ולארה"ב בפרט לשנות את המצב שסין מכתובה ומממשת... אלא במלחמה - אפשרות בלתי סבירה לחלוטין !!

7. נראה שהמטרה העיקרית של הפעילות הסינית באזור ים סין הדרומי אינה לטובת פעילות כלכלית או צבאית אלא היא חלק ממהלכי שמירת כח המפלגה הקומוניסטית. זאת בגלל התגברות חופש המידע, המצב הכלכלי והשימוש ברשתות החברתיות. העם הסיני אינו מאמין בקומוניזם אלא בלאומיות ולאומנות... הפעילות קשורה לגאווה לאומית, הוכחת כח על בסיס הסטורי ומתנהלת על בסיס תרבותי של שילטון ומשילות והמפלגה לכאורה מציגה יכולת להחזרת שטחים היסטוריים. הסינים פועלים למעשה כפי שהם פועלים היות והם יכולים לפעול כך וגם להרשות לעצמם ביקורת בין לאומית וסיורי נוכחות אמריקאים בידיעה שהמצב לא ישתנה. אפשר לומר שסין סין איננה מעוניינת בשליטה (Control), אלא בציות (Obedience). דרך אגב, הצייתנות והמשעעת לריבון או לבכירים היא אבן פינה עיקרית בתורת קונפוציוס.

8. במקביל, גם לסין אין יכולת למנוע את הפעילות הצבאית האמריקאית שמסתפקת בסיורי Freedom of Navigation באזורים בהם הסינים הקימו איים מלאכותיים.

איור 4 – סיורי חופש שייט של הצי האמריקאי מספר פעמים בשנה

9. הבעיות הפוליטיות והכלכליות בסין (ביבשה) לא פחות חשובות ומשפיעות על המצב מאשר הסכסוך על הריבונות בים סין הדרומי. סין משקיעה הרבה מאד בהקמת תשתיות תחבורה, תעשייה ומסחר במזרח, דרום מזרח ומערב אסיה ומחברת את האזור כולו ליחידה כלכלית אחת, כולל יוזמת דרך המשי הימית. יש לזכור בעניין זה שאזור דרום מזרח אסיה, כיחידה גאוגרפית, מדינית וכלכלית, לא היה קיים עד לפני כ-70 שנה... פעילויות אלו מביאות גם לשינויים פוליטיים באזור כולו.

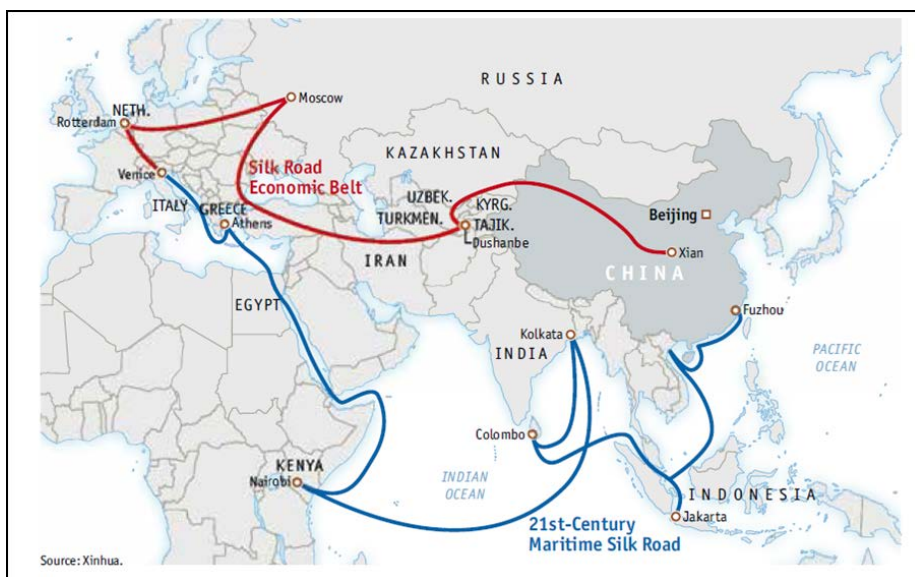
מדינות ASEAN. שהן מרבית המדינות, למעט סין, השוכנות לחופי ים סין הדרומי, נראות כאמור, כלא רלוונטיות. זמן רב (יחסית) לא הצליחו לגבש עמדה אחידה לגבי הפסיקה ומשמעותה. גם אילו מהן שיש להן תביעות מקבילות לתביעות הפיליפינים, נוטרלו על ידי סין במו"מ פרטני ולא קבוצתי וזכו להטבות כלכליות על מנת להוריד ולצמצם את תביעותיהן וההקל את עמדתן. חשוב לזכר שמדינות ASEAN. שהוקם בשנת 1967 אינן "אוהבות" אחת את השנייה ויש ביניהן סכסוכים ומתיחויות מאז תחילת הדרך (אינדונזיה נלחמה נגד מערב מאלזיה וסינגפור; סינגפור נפרדה ממאלזיה על בסיס גזעני – סינים ומלאיים מוסלמים; הפיליפינים תבעו ריבונות על שטחים ועוד סכסוכים). הבסיס שאיחד אותן הוא שאלו היו המדינות שחששו מפעילות קומוניסטית.

10. התגברות השפעת האיסלאם הקיצוני בדרום מזרח אסיה תביא לקונפליקט מתגבר עם המערב. יש לזכור שהאיסלאם הגיע לאסיה באמצעות פעילויות המסחר ולא בכיבושים להשלטתו מבחינה דתית.

11. האיסלאם החדש בדרום מזרח אסיה משפיע גם על סין שאינה יודעת איך לטפל בו.

12. סין הפכה למדינת מסחר ולכן חייבת נתיבים מוסדרים ובטוחים להובלה ימית, הן ליצוא והן ליבוא חומרי גלם. הסינים בונים או רוכשים נמלים, שחלק מהם יהיו גם בסיסים צבאיים.

בונים ומפתחים צי ל"מיים כחולים" ויכולות אסטרטגיות רלוונטיות, כולל נושאות מטוסים ואמל"ח מודרני לטווחים ארוכים. נראית גם נוכחות כלי שיט מלחמתיים סיניים בזירות רחוקות כמו האוקיאנוס ההודי, אזור מזרח אפריקה, הים האדום ואפילו הים התיכון.

איור 5 – One Belt One Road

13. מבחינה סינית פנימית וגאופוליטית, יש הבדלים משמעותיים בין ההתנהגות, המטרות והפעילויות בים סין הדרומי ובין דרך המשי הימית. אם כי בפועל הנושאים מתקשרים... קיימות דעות שהסינים לא מעוניינים בתפיסה ושליטה פיזית של גופי המים בים סין הדרומי, אלא יסתפקו במדיניות הכרזות ודיבורים בלבד. בפועל קיימת נוכחות צבאית...

14. למרות דעות כאלה, הפעילות של בניית איים מלאכותיים והפיכתם לבסיסי צבא, הכוללים מסלולי נחיתה, מוצבי טילים ומעגנים ימיים סותרת הערכות כאלה. לסימני השאלה מצטרפת גם העובדה שסביר מאד שלאיים המלאכותיים ומתקניהם אין כל סיכוי לעמידה מול התקפה רצינית כל שהיא.

איור 6 – טילי נ"מ ונגד אניות מוצבים באיים המלאכותיים שבנתה סין

15. התרחבות פעילותה של סין, כולל פעילות הצי המלחמתי, לאוקיאנוס ההודי, לא תביא כנראה להתנגשות עם הצי האמריקני. פעילות הצי הסיני מדאיגה יותר את הצי ההודי.

16. קוריאה הצפונית, ב"מדיניות פראנואית", מפתחת יכולת נשק גרעיני כצורך קיומי ולא בכוונה התקפית. בהיותה מדינה קומוניסטית קיצונית ומבודדת, יש כנראה לקוריאה הצפונית סיבות

טובות להשיג יכולת גרעינית. השגת יכולת גרעינית המסוגלת לפגועה לכאורה בארצות הברית תגרום ליפן להיות גרעינית גם כן. השגת יכולת גרעינית מבצעית בצפון קוריאה עלולה להביא גם את דרום קוריאה לפיתוח יכולות מסוג זה...

איור 7 – טיל גרעיני צפון קוריאהני במצעד